

Praktická príručka: Prístup ku konaniu o azyle

**Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť
odpovede na vaše otázky o Európskej únii.**

Bezplatné telefónne číslo (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Viac doplňujúcich informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete.
Sú dostupné cez server Európa (<http://europa.eu>).

Designed by EWORX

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2016.

Praktická príručka:

SK	BZ-04-15-715-SK-N	ISBN 978-92-9243-597-4	doi:10.2847/98736
----	-------------------	------------------------	-------------------

© Európska únia, 2016

Rozmnožovanie je povolené len so súhlasom autora.

Printed in Luxembourg

PRINTED ON ELEMENTAL CHLORINE-FREE BLEACHED PAPER (ECF)

Praktická příručka: Prístup ku konaniu o azyle

Úvod

Keďže ste často miestom prvého kontaktu pre občanov tretích krajín, ktorí sa dostanú do vašej krajiny a v mnohých prípadoch aj do EÚ ako celku, plníte zásadnú úlohu v umožnení účinného prístupu k medzinárodnej ochrane. Možno ju plniť aktívnou identifikáciou osôb, ktoré môžu mať potrebu ochrany, tak, že im poskytnete relevantné informácie o práve požiadať o azyl, informujete ich o vhodných postupoch a inej pomoci a procesných zárukách, ktoré sa týmto osobám poskytujú.

Táto príručka obsahuje informácie o základných povinnostiach úradníkov prvého kontaktu a právach osôb, ktoré môžu potrebovať medzinárodnú pomoc, v situácii prvého kontaktu. Prevedie vás procesom identifikácie osôb, ktoré môžu chcieť požiadať o ochranu a poskytnutím relevantných procesných záruk a podpory.

Príručka je rozdelená do týchto štyroch častí:

- **Významná úloha úradníkov prvého kontaktu v prístupe ku konaniu o azyle:** zahŕňa úvod do kontextu zmiešaných migračných tokov a prehľad relevantných právnych súvislostí vrátane základných práv.
- **Ako byť pripravený spoznať možného žiadateľa o medzinárodnú ochranu:** zhrnutie nevyhnutných predpokladov týkajúcich sa správania a zmýšľania úradníkov prvého kontaktu na to, aby vedeli identifikovať osoby, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu.
- **Náznaky toho, že niekto môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu:** poskytnutie usmernení o tom, ktoré prvky treba zohľadniť na účel lepšej identifikácie osoby, ktorá môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu.
- Čo ďalej: poskytnutie usmernení pre situácie, v ktorých je identifikovaná osoba, ktorá môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, čo robiť, ak požiadala o ochranu. Rieši aj situácie, keď osoba, ktorá môže mať potreby v oblasti ochrany, nechce požiadať o medzinárodnú ochranu.

Upozorňujeme, že v *acquis* EÚ v oblasti azylu sa stanovuje, že úradníci, ktorí ako prví prídu do kontaktu s osobami uchádzajúcimi sa o medzinárodnú ochranu, najmä úradníci vykonávajúci dohľad nad pozemnými alebo morskými hranicami alebo vykonávajúci hraničné kontroly, by mali dostať relevantné informácie a potrebnú odbornú prípravu o tom, ako rozpoznať žiadosti o medzinárodnú ochranu a ako s nimi zaobchádzať.

Obsah

Úvod	v
Významná úloha úradníkov prvého kontaktu v prístupe ku konaniu o azyle	1
Kľúčová úloha úradníkov prvého kontaktu	1
Základné práva	2
Nevyhostenie	3
Prístup ku konaniu o azyle	3
Ako byť pripravený spoznať možného žiadateľa o medzinárodnú ochranu	6
Buďte proaktívny	6
Ste proaktívny alebo reaktívny?	6
Pozorujte	7
Venujte pozornosť známkam zraniteľnosti	7
Deti bez sprievodu alebo odlúčené deti	8
Majte otvorenú myseľ	8
Buďte úctivý	8
Nediskriminujte	9
Neodsudzujte	9
Aktívne počúvajte	9
Používajte vhodný a citlivý štýl komunikácie	10
Spolupráca s tlmočníkom	10
Dbajte na svoju reč tela	11
Uvedomujte si svoje osobné okolnosti	11

Náznaky, že niekto môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu	12
Kto môže chcieť požiadať o azyl?	12
Osoby, ktoré potrebujú viacnásobnú ochranu	13
Informatívny zoznam náznakov	13
Kto je tá osoba a odkiaľ je	14
Čo osoba hovorí	15
Čo môžete pozorovať (vzhľad a správanie)	15
Ako postupovať ďalej	17
Poskytnite informácie	17
Rozoznajte požiadanie o medzinárodnú ochranu	17
Ako postupovať ďalej, ak osoba požiada o medzinárodnú ochranu	18
Čo robiť ďalej, ak osoba, ktorá môže mať potreby v oblasti ochrany, nechce požiadať o medzinárodnú ochranu	19
Prístup ku konaniu o azyle	21
Príloha – právne odkazy	23

Významná úloha úradníkov prvého kontaktu v prístupe ku konaniu o azyle

Kľúčová úloha úradníkov prvého kontaktu

Rastúci rozsah a zložitosť migračných pohybov vytvára náročné prostredie na vonkajších hraniciach EÚ. Osoby s rôznymi motívmi a cieľmi sa pohybujú popri sebe v **zmiešaných migračných tokoch**, pričom využívajú rovnaké trasy a dopravné prostriedky. Takéto cesty môžu byť dlhé, náročné a životohrozujúce a často sú organizované nezákonným spôsobom. Ukrytí v kamiónoch, malých kontajneroch alebo natlačení v lodiach neschopných plavby na mori – ľudia často cestujú v drsných a nebezpečných podmienkach, vystavení nebezpečenstvu, hladu, vykorisťovaniu a zneužívaniu zo strany pašerákov a obchodníkov s ľuďmi. Počas cesty môžu prísť o rodinných príslušníkov alebo príbuzných. Existuje nespočetné množstvo správ o vykorisťovaní, zlom zaobchádzaní, znásilnení, nútení k prostitúcii alebo kriminalite.

Keďže ste často miestom prvého kontaktu pre štátnych príslušníkov z tretích krajín, ktorí sa dostanú do vašej krajiny a v mnohých prípadoch do EÚ ako celku, máte veľmi dôležitú úlohu včas identifikovať dané osoby, vyriešiť ich základné potreby, zaručiť ich základné práva, poskytnúť im informácie a nasmerovať ich k primeraným postupom a príslušným orgánom.

Spolu s ľuďmi, ktorých dôvody na cestovanie sa netýkajú ochrany, sú ľudia, ktorí majú **potreby týkajúce sa ochrany**, ktoré si vyžadujú okamžité kroky. Sem patria osoby, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, ako aj obeť obchodovania s ľuďmi, mučenia, znásilnenia alebo iných závažných foriem násilia, odlúčené deti alebo deti bez sprievodu, ženy v ohrození a iné zraniteľné osoby.

Základné práva

Každé opatrenie prijaté na hraničných priechodoch a v zariadeniach určených na zaistenie by malo byť primerané sledovaným cieľom, nediskriminačné a malo by plne rešpektovať kľúčové základné práva, ako je:

- **ľudská dôstojnosť**, podľa ktorej má človek vrodene právo, aby bol oceňovaný, rešpektovaný a aby sa s ním zaobchádzalo eticky,
- **právo na život**, podľa ktorého sa zakazuje trest smrti alebo popravy a stanovuje sa povinnosť prijať preventívne opatrenia v situáciách, keď existuje skutočné a bezprostredné ohrozenie života jednotlivca,
- **zákaz mučenia**, podľa ktorého sa stanovuje, že nikto nesmie byť vystavený mučeniu alebo neľudskému, alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestaniu,
- **zásada nevyhostenia**, ktorá sa týka povinnosti štátov zdržať sa vyhostenia alebo vrátenia osoby akýmkoľvek spôsobom v situácii, ak by mohol čeliť prenasledovaniu a/alebo mučeniu, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu,
- **právo na azyl**, ktorým sa každému poskytuje právo uchádzať sa v iných krajinách o ochranu pred stíhaním a požívať ju. Členské štáty musia zaistiť, aby každá osoba, dospelý aj dieťa, mala právo požiadať o medzinárodnú ochranu vo svojom mene alebo prostredníctvom svojho príbuzného alebo zástupcu,
- **nediskriminácia**, na základe ktorej sa zakazuje nespravodlivé zaobchádzanie alebo svojvoľné konanie, alebo rozlišovanie na základe dôvodu, ako je pohlavie, rasa, farba, etnický alebo sociálny pôvod, genetické črty, jazyk, náboženstvo alebo viera, politické alebo iné názory, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, narodenie, zdravotné postihnutie, vek alebo sexuálna orientácia.

Každá osoba má nárok na tieto práva bez ohľadu na to, či výslovne požiadala o medzinárodnú ochranu alebo nie.

Členské štáty musia zabezpečiť, aby orgány rešpektovali zásadu dôvernosti, ktorá je vymedzená vo vnútroštátnom práve a uložená právnymi predpismi EÚ, v súvislosti s akýmkoľvek informáciami, ktoré získajú počas svojej práce. Informácie o tom, že osoba požiadala o medzinárodnú ochranu, nesmú byť poskytnuté orgánom v krajine pôvodu danej osoby.

Nevyhostenie

Nevyhostenie je povinnosť členských štátov zdržať sa vyhostenia alebo vrátenia jednotlivca akýmkoľvek spôsobom na hranice územia alebo iné miesto, na ktorom by mohli čeliť prenasledovaniu, ako aj neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestu vrátane mučenia, aj keď ide o neregulárnych migrantov. V súvislosti s azylom predstavuje zásada nevyhostenia požiadavku udeliť jednotlivcom uchádzajúcim sa o medzinárodnú ochranu prístup na územie a na spravodlivé a účinné azylové konania, aby sa určilo, či sa osobe má udeliť ochrana alebo nie.

Kto je ňou viazaný? Povinnosť nevyhostenia je záväzná pre všetky orgány štátu, ako aj pre akúkoľvek inú osobu alebo subjekt konajúci v jeho mene vrátane úradníkov prvého kontaktu.

Čo zahŕňa? Zákaz vyhostenia sa v prípade nebezpečenstva prenasledovania podľa medzinárodného utečeneckého práva vzťahuje na každú formu núteného odsunu vrátane deportácie, vyhostenia, vydania, neformálneho presunu alebo vydaní a neprijatia na hraniciach. Patrí sem aj nepriame vyhostenie, ktoré je návratom osoby do tretej krajiny, v ktorej existuje riziko vyhostenia. V každom jednotlivom prípade sa pred presunom do tretej krajiny musí vykonať spoľahlivé posúdenie rizika nepriameho vyhostenia. Žiadny žiadateľ o azyl by nemal byť vrátený do tretej krajiny na účel určenia nároku bez dostatočných záruk v každom jednotlivom prípade. Tieto záruky zahŕňajú to, že osoba bude znovu vpustená do danej krajiny, bude požívať účinnú ochranu proti vyhosteniu, bude mať možnosť požiadať o azyl a požívať ho, a bude sa s ňou zaobchádzať v súlade s prijatými medzinárodnými normami.

Prístup ku konaniu o azyle

V záujme rešpektovania zásady nevyhostenia a aby bolo právo na azyl účinné, musí byť každej osobe, ktorá môže potrebovať medzinárodnú ochranu, zaistený **prístup ku konaniu o azyle**.

Nezabúdajte, že vo väčšine situácií budú mať ľudia príležitosť vyjadriť svoju potrebu ochrany a iných osobitných potrieb po prvý raz vám.

Mnohé osoby, ktoré môžu potrebovať medzinárodnú ochranu, nepoznajú svoje práva a povinnosti a aktívne sa neuchádzajú o azyl v krajine, do ktorej prídu. Ako miesto prvého kontaktu pre osoby nachádzajúce sa na hraniciach máte veľmi dôležitú úlohu v umožnení prístupu k medzinárodnej ochrane aktívnou identifikáciou osôb, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú

ochranu, tak, že im poskytnete relevantné informácie o práve požiadať o azyl a informujete ich o vhodných postupoch.

Opatrenia prijaté na hraničných priechodoch a v zariadeniach určených na zaistenie predstavujú jeden z prvých okamihov, v ktorých môžu byť vyjadrené alebo zistené osobitné potreby zraniteľných osôb. Ako úradník prvého kontaktu máte takisto zodpovednosť **identifikovať osobitné potreby zraniteľných osôb** a **nasmerovať ich** k vnútroštátnym orgánom **na účel** ďalšieho posúdenia a/alebo podpory.

V záujme lepšieho stanovenia osobitných potrieb zraniteľných osôb môžete použiť praktický nástroj úradu EASO na identifikáciu osôb s osobitnými potrebami (IPSN), ktorý je k dispozícii na adrese: <https://ipsn.easo.europa.eu>.

Vaša úloha v zabezpečení prístupu ku konaniu o azyle, stanovená v článku 3a Kódexu schengenských hraníc¹, bola ešte rozšírená prostredníctvom *acquis* EÚ v oblasti azylu, najmä prepracovaným znením procedurálnej smernice (APD), ktorá sa uplatňuje od 20. júla 2015². Prepracovaným znením procedurálnej smernice sa okrem iného zavádzajú dve kľúčové ustanovenia s priamym vplyvom na vašu každodennú prácu:

V článku 8 prepracovaného znenia APD sa vyžaduje, aby ste **poskytli informácie o možnosti požiadať o medzinárodnú ochranu, ak okolnosti naznačujú, že osoba zadržovaná v zariadeniach určených na zaistenie alebo prítomná na hraničných priechodoch na vonkajších hraniciach by tak mohla chcieť učiniť**. V praxi to znamená, že musíte byť aktívny v identifikovaní takej osoby, informovať ju o práve požiadať o azyl a poradiť jej v tom, ako oň požiadať.

V článku 6 prepracovaného znenia APD sa vyžaduje, aby ste **usmernili** osobu, ktorá vyjadrila zámer požiadať o medzinárodnú ochranu (t. j. ktorá **požiadala o medzinárodnú ochranu**) vo veci konania o azyle tak, že ju informujete o tom, kde a ako môže byť podaná žiadosť o medzinárodnú ochranu.

V prepracovanom znení APD sú takisto opísané **tri samostatné kroky prístupu ku konaniu**, pričom sa jasne rozlišuje medzi požiadanim, registráciou a podaním žiadosti o medzinárodnú ochranu a ich postavenie v súvislosti s konaním o azyle.

Upozorňujeme, že ľudia môžu vyjadriť zámer požiadať o medzinárodnú ochranu rôznymi spôsobmi. Každé vyjadrenie strachu z prenasledovania alebo vážneho bezprávia v prípade zamietnutia vstupu, ktoré je vyjadrené slovne alebo písomne, sa považuje za takú žiadosť. Nie je nevyhnutné použiť presné slová „azyl“ alebo „utečenec“. Ak máte pochybnosti, mali by ste predpokladať, že bolo požiadané o ochranu.

Požiadanie o medzinárodnú ochranu

je úkon vyjadrenia želania, akýmkoľvek spôsobom a akémukoľvek orgánu, získať medzinárodnú ochranu. Každý, kto vyjadril svoj zámer požiadať o medzinárodnú ochranu, sa považuje za žiadateľa so všetkými právami a povinnosťami spojenými s týmto postavením.

Po požiadaní o medzinárodnú ochranu musia žiadosť **zaregistrovať** príslušné orgány v danej časovej lehote – do troch pracovných dní, ak bola žiadosť podaná orgánu zodpovednému za jej registráciu, alebo do šiestich pracovných dní v prípade, že bola žiadosť podaná iným orgánom, ako je polícia,

hraničná stráž, imigračné orgány a/alebo zamestnanci zariadení určených na zaistenie. Za výnimočných okolností, keď je z dôvodu veľkého počtu žiadostí podaných súčasne veľmi zložitá v praxi dodržať dané časové lehoty, môže byť predĺžená na 10 pracovných dní.

¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 562/2006 z 15. marca 2006, ktorým sa ustanovuje kódex Spoločenstva o pravidlách upravujúcich pohyb osôb cez hranice (Kódex schengenských hraníc).

² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie), ďalej označovaná ako prepracované znenie APD.

Podanie žiadosti o medzinárodnú ochranu znamená pre žiadateľa poskytnutie informácií/ dokumentov do zložky vytvorenej v čase registrácie žiadosti. Podanie žiadosti spustí začatie posúdenia prvého stupňa. Členské štáty môžu určiť pravidlá toho, ako a kde sa má uskutočniť podanie.

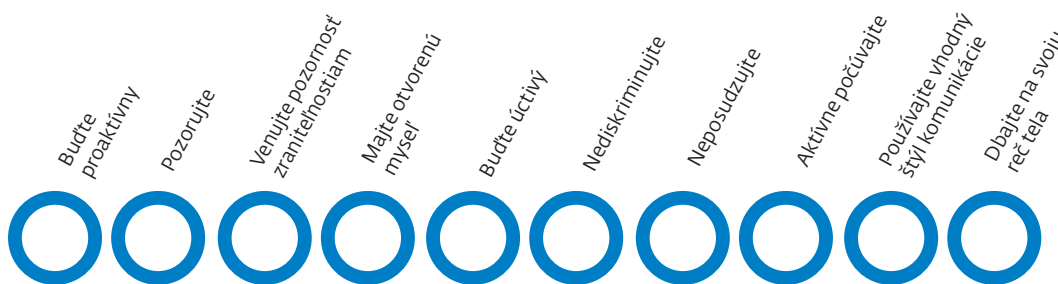

Upozorňujeme, že vašou úlohou je identifikovať osoby, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, poskytnúť im informácie a nasmerovať ich k príslušnému orgánu. Nemôžete nikomu zamietnuť prístup ku konaniu o azyle. Rýchle a účinné nasmerovanie na príslušné orgány je kľúčové, aby sa zabezpečilo, že je právo na azyl garantované v praxi. Nie je vašou zodpovednosťou posúdiť, či má osoba pred vami potreby súvisiace s ochranou a či jej môže byť udelená medzinárodná ochrana alebo nie.

Ako byť pripravený spoznať možného žiadateľa o medzinárodnú ochranu

Osoby, ktoré majú potrebu ochrany, pravdepodobne pristúpia k osobe v rovnošate a nadviažu s ňou kontakt. S mnohými z nich však zle zaobchádzali úradníci v ich krajine pôvodu alebo v iných krajinách počas ich cesty. V mnohých prípadoch k vám preto nepristúpia priamo a je vašou úlohou vytvoriť atmosféru dôvery a aktívne identifikovať osobu, ktorá môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu a nasmerovať tých, o ktorých sa možno domnievať, že sa uchádzajú o ochranu.

Tento oddiel obsahuje usmernenia o tom, ako byť pripravený na plnenie si povinností spojených s identifikáciou osôb, ktoré prípadne potrebujú ochranu, s povolením ich vstupu na územie EÚ, s poskytnutím im informácií a s ich informovaním o vnútroštátnom konaní o azyle.

Budte proaktívny

Byť proaktívny znamená zamerať svoje úsilie na prvky, ktoré môžete ovládať alebo ovplyvniť. Proaktívny prístup prispeje k plneniu si povinností.

Príslušníci pohraničnej stráže a úradníci prvého kontaktu majú **povinnosť konať proaktívne** pri **zabezpečení účinného prístupu ku konaniu o azyle**. Sú povinní identifikovať osoby, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, informovať ich o práve požiadať o azyl a poskytnúť im informácie o tom, ako oň požiadať. Musia takisto informovať osoby, ktoré požiadajú o medzinárodnú ochranu, o tom, ako podať svoju žiadosť.

Ste proaktívny alebo reaktívny?

Proaktívna osoba používa proaktívny jazyk (môžem, budem, uprednostňujem atď.) a zameriava úsilie na svoju oblasť vplyvu, na veci, ktoré môže ovládať a ovplyvniť.

Reaktívna osoba používa reaktívny jazyk (nemôžem, musím, ak by atď.) a zameriava svoje úsilie na oblasť obáv, na veci, nad ktorými má len malú alebo nemá žiadnu kontrolu.

Pozorujte

Pozorovanie nie je to isté ako len „pozeranie sa na veci“. Ide o aktívne prijímanie informácií, ktoré vám pomáhajú posúdiť ľudí a okolnosti rýchlejšie a presnejšie. Vyžaduje si to, aby ste mali oči a uši otvorené, aby ste získavali čo najviac informácií a zapamätali si ich.

- **Venujte veľkú pozornosť všetkému okolo seba.** Prinúťte sa všimnúť si čo najviac z rutiny a nezvyčajného a snažte sa to zapamätať. Zamerajte sa na rozdiely, odlišnosti, nezvyčajné situácie a okolnosti. Uvedomovanie si svojich dojmov je kľúčovou súčasťou dobrého pozorovateľa.
- **Hľadajte náznaky** toho, že osoba môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu.
- **Venujte dôslednú pozornosť reči tela** – výrazom tváre, gestám, očnému kontaktu, postojom a tónu hlasu osôb, ktoré pozorujete. Schopnosť chápať a používať reč tela môže prispieť k nadviazaniu kontaktu s inými ľuďmi a identifikovať ich potreby. Majte však na pamäti, že význam reči tela a neverbálnych signálov sa môže medzi krajinami a kultúrami líšiť. Je preto dôležité predísť nesprávnej interpretácii a zdržať sa unáhlenej interpretácie.

Venujte pozornosť známkam zraniteľnosti

Uvedomte si, že osoba pred vami môže byť zraniteľná a mať osobitné potreby, ktoré si vyžadujú osobitnú pozornosť a bezodkladné konanie. Ak je vašou úlohou identifikovať osobitné potreby zraniteľných osôb a nasmerovať ich k ďalšiemu posúdeniu a/alebo podpore.

Hraničné priechody a zariadenia určené na zaistenie predstavujú jedno z prvých miest, na ktorých môžu byť vyjadrené alebo zistené osobitné potreby zraniteľných osôb. **Uvedomte si však, že nemusia byť ihneď viditeľné a môžu sa prejavovať až neskôr.**

Uistite sa, že žiadne opatrenie prijaté na hraničných priechodoch alebo v zariadeniach určených na zaistenie nemá vplyv na osobitnú ochranu poskytovanú podľa medzinárodného práva osobám, ktoré potrebujú medzinárodnú ochranu, a zraniteľným osobám, ako sú ženy a dievčatá v ohrození vrátane tehotných žien, detí vrátane detí bez sprievodu a odlúčených detí, obetí obchodovania s ľuďmi, osobám, ktoré boli vystavené mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám násillia a osobám so zdravotným postihnutím.

- **Zaznamenajte zraniteľnosť** a osobitné potreby čo najskôr v súlade s vnútroštátnymi postupmi a oznámte tieto informácie príslušným zainteresovaným stranám, aby boli poskytnuté potrebné záruky a podpora.
- Uistite sa, že viete o vašich **vnútroštátnych referenčných mechanizmoch a postupoch** a máte poruke kontaktné informácie zodpovedných inštitúcií podľa vnútroštátnych postupov vrátane špecializovaných služieb na ochranu detí, UNHCR a iných organizácií poskytujúcich právne poradenstvo alebo iné poradenstvo žiadateľom.
- **Upravte svoj prístup, jazykové prostriedky a štýl komunikácie** podľa potrieb danej osoby. Vaša schopnosť budovať si dôveru a komunikovať s danou osobou je veľmi dôležitá na to, aby ste mohli identifikovať možné náznaky zraniteľnosti, ako aj na účel získania presných informácií.
- V prípade **potreby zabezpečte potrebnú zdravotnú a/alebo inú primeranú pomoc** podľa vnútroštátnych právnych predpisov a postupov.

Deti bez sprievodu alebo odlúčené deti

V súlade s príslušnými medzinárodnými európskymi právnymi normami a právnymi predpismi **je dieťaťom každý človek do veku 18 rokov**, pokiaľ nie je podľa práva uplatňujúceho sa na dieťa vek plnoletosti dosiahnutý skôr. Ak si aj nie ste istý, či osoba, ktorá tvrdí, že je dieťa, ním naozaj je, musí byť postúpená príslušnému orgánu na účel posúdenia veku podľa vnútroštátnych právnych predpisov a postupov a v súlade s právom EÚ.

Deti sú ako také zraniteľné a je veľmi dôležité byť osobitne citlivý voči ich osobitným potrebám, najmä v prípade, že sú bez sprievodu alebo odlúčené. Deti bez sprievodu a odlúčené deti by mali byť identifikované a postúpené príslušným orgánom tak rýchlo, ako je to možné podľa vnútroštátnych právnych predpisov a postupov. V súlade s právom EÚ by mali byť zaistené osobitné záruky v prípade detí bez sprievodu, najmä čo najskoršie menovanie zástupcu. Uistite sa, že poznáte vnútroštátne referenčné postupy a máte k dispozícii kontaktné údaje špecializovaných služieb pre ochranu detí a iných zodpovedných zainteresovaných strán.

Vždy zostaňte v pozícii pozorovateľa a venujte pozornosť možným náznakom obchodovania s ľuďmi. Je niečo nezvyčajné na situácii, ktorú vidíte? Je dieťa tiché, bez záujmu/rezervované, hovorí nesúvislo, je vystrašené, nešťastné? Čaká na to dieťa nejaká osoba alebo sa dieťa pozerá na iného dospelého? Kedykoľvek, ak existuje dôvodné podozrenie, že dieťa môže byť ohrozené obchodovaním s ľuďmi alebo potrebuje inú ochranu, bezodkladne sa uplatňuje referenčný mechanizmus a úvodné vyšetrovanie podľa vnútroštátnych právnych predpisov a postupov.

Pamätajte si, že s dieťaťom treba komunikovať spôsobom zohľadňujúcim potreby detí a zohľadňovať pritom vek a vyspelosť dieťaťa. Informujte ho o tom, čo sa práve deje a čo sa bude diať. Zabezpečte prístup k základným službám. Najlepšie záujmy dieťaťa musia byť na prvom mieste vo všetkých krokoch a rozhodnutiach týkajúcich sa dieťaťa. Všeobecne platí, že deti nemajú byť odlúčené od svojich sprevádzajúcich rodičov alebo príbuzných, pokiaľ neexistuje dôvodné podozrenie, že nie je v ich najlepšom záujme, aby s nimi zostali. V takom prípade majú byť ihneď informované špecializované služby na ochranu detí podľa vnútroštátnych právnych predpisov a postupov.

Musí sa uplatňovať zásada nevyhostenia. Ak sa uplatní návrat, musia byť dodržané ochranné opatrenia stanovené v článku 10 smernice o návrate.

Majte otvorenú myseľ

Kategorizovanie ľudí, ktorých ste práve stretli, a používanie zvyčajných postupov na riešenie opakovaných úloh je normálnou reakciou a postupom, ktorý väčšina z nás používa. Je však dôležité uvedomovať si to a zachovať si vždy otvorenú myseľ bez ohľadu na naše predchádzajúce osobné a profesionálne skúsenosti. Uvedomte si, že ktokoľvek môže potrebovať pomoc – bez ohľadu na to, ako vyzerá alebo koná.

Majte otvorenú myseľ. Mať otvorenú myseľ znamená byť pružný a prispôsobivý voči novým a rôznym skúsenostiam, postupom a výzvam. Osoby s otvorenou myslou majú menej predsudkov a pravdepodobnejšie menia svoje stanoviská, keď sú im predložené nové skutočnosti.

Buďte úctivý

Pracujete v zložitom a náročnom prostredí. Denne sa dostávate do stresových situácií a stretávate ľudí, ktorí sú vystrašení, traumatizovaní alebo ktorí nedôverujú orgánom, ako aj s inými, ktorí klamú, podvádzajú a správajú sa agresívne.

Ale, ako sa v miestach prvého kontaktu pre štátnych príslušníkov z tretích krajín, ktorí sa dostanú do EÚ, stáva, zastupujete svoju krajinu, ako aj EÚ. Mali by ste byť profesionálny, etický a vždy sa správať spôsobom, ktorý v dobrom svetle hovorí o vás a o orgáne, ktorý zastupujete.

Pamätajte si, že máte byť vždy úctivý. S každým sa musí zaobchádzať s úctou. Vždy rešpektujte ľudskú dôstojnosť a buďte citlivý voči kultúrnej rozmanitosti a rozdielom.

Majte rešpekt, aby ste si vybudovali dôveru a boli rešpektovaní. Premýšľajte o tom.... Na to, aby ste získali rešpekt, musíte najskôr rešpekt prejaviť. Chýbajúci rešpekt vytvára napätie, ktoré by sa mohlo zmeniť na konflikt.

Nediskriminujte

Nikto nemôže diskriminovať inú osobu. **Diskriminačné správanie, nespravodlivé zaobchádzanie alebo akékoľvek iné diskriminačné postupy sú v rozpore so základnými právami.**

S cieľom predísť diskriminácii a preukázať citlivosť je dôležité komunikovať takou rečou, aby ju daná osoba chápala, a spôsobom, vďaka ktorému sa bude cítiť isto a bezpečne. V prípade potreby prispôbte svoj prístup, rečový prejav a komunikáciu pohlaviu, veku, fyzickému a duševnému stavu a/alebo úrovni vzdelania osoby pred vami.

Neodsudzujte

Nemajte predsudky voči iným ľuďom pre ich konanie, správanie a/alebo vzhľad. Namiesto posudzovania osoby za to, čo urobila alebo ako vyzerá, vyvíňte úsilie a zistite o nej a jej zázemí viac. Odlišný postup bude prebiehať na inom mieste, budú ho vykonávať iní úradníci, ktorí posúdia potreby ochrany osoby a právo na medzinárodnú ochranu.

O svoj **úsudok sa nedel'te** verbálnou ani neverbálnou komunikáciou. Ak o sebe zistíte, že posudzujete, zastavte sa a pripomente si, že máte pozorovať.

Aktívne počúvajte

Dobre počúvajte. Aktívne počúvanie je jednou z kľúčových zložiek komunikačných zručností. Keď naozaj počúvate, prejavujete úprimný záujem o to, čo sa hovorí, namiesto toho, aby ste to len počuli. Takto prejavíte úctu osobe, s ktorou komunikujete, čo následne ovplyvní kvalitu aj množstvo informácií, ktoré budete môcť získať.

- **Počúvajte so skutočným záujmom** a so zámerom pochopiť. Môžete používať stručné a priame zhrnutia so zopakovaním hlavných častí reči žiadateľa vlastnými slovami, aby ste ukázali, že aktívne počúvate a rozumiete. Môžete takisto použiť reflektujúce vyhlásenia, aby ste uistili osobu, že počúvate.
- **Podniette osobu, aby hovorila.** Použite podnecujúce frázy, ako „Povedzte mi o tom viac“ alebo „Čo sa potom stalo?“. Takto podnecujete žiadateľa k tomu, aby pokračoval v rozprávaní a prispievate k udržaniu a rozšíreniu rozprávania.
- **Kladte otázky, ktorými prejavujete záujem.** Pamätajte si však, že najpresnejšie a najužitočnejšie informácie získavate v odpovedi, ktorá je voľným rozprávaním. Ak príliš často prerušujete, aby ste položili ďalšie otázky, môžete tak narušiť motiváciu danej osoby alebo jej dôveru a znížiť pravdepodobnosť úplnej výpovede.
- **Uistite sa, že osoba pred vami chápe,** čo ste povedali. Je vašou zodpovednosťou byť pochopený. Využite príležitosť objasniť si pochopenie, napríklad požiadanim osoby, aby vlastnými slovami zopakovala dôležité informácie, ktoré ste jej poskytli.

Používajte vhodný a citlivý štýl komunikácie

Rozdiely v jazyku, kultúre a skúsenostiach môžu vytvárať prekážky v komunikácii. Mnohé iné faktory, ako je vek, pohlavie, stres, fyzické a duševné zdravie, ako aj okolnosti týkajúce sa prostredia, môžu mať vplyv na schopnosť osoby vyjadrovať sa. Potreba komunikovať prostredníctvom tlmočníkov takisto zvyšuje riziko nedorozumení.

Je preto dôležité uvedomovať si faktory, ktoré môžu skresliť komunikačný proces a upraviť svoj štýl komunikácie a jazykové prostriedky zodpovedajúcim spôsobom. Prispeje sa tak k zníženiu pocitov úzkosti a stresu a k zaisteniu kvality aj množstva získaných informácií.

- **Buďte citlivý k osobnej situácii**, ak je už známa, a prispôbte tomu svoj štýl komunikácie.
- **Používajte vhodné rečové prostriedky, ktorým je osoba schopná rozumieť**. Vždy sa snažte komunikovať čo najpresnejšie, najjednoduchšie a najjasnejšie.
- **Poskytnite danej osobe informácie o tom, čo sa od nej očakáva**, vrátane okrajových podrobností, ktoré často beriete za samozrejmé, ako napríklad kto ste, kam idete, prečo zatvárate dvere v miestnosti konania pohovoru atď. a o samotnom procese. Nemali by ste predpokladať, že každý chápe veci rovnakým spôsobom ako vy.
- **Zaistite dôvernoscť**. Vysvetlite, že všetko, čo sa povie, zostane dôverné, pokiaľ nebude potrebné vymeniť si tieto informácie s inými štátnymi orgánmi.
- **Nechajte osobu voľne rozprávať**. Podniette osobu, aby opísala udalosť alebo situáciu vlastnými slovami, vlastným tempom a bez prerušovania.
- **Pýtajte sa vhodné otázky vhodným spôsobom**. Otvorené otázky naznačujú, že sa zameriavate na danú osobu. Diskusiu začnite jednoduchými otázkami.
- **Dajte každému šancu rozprávať**. Uistite sa, že nikto nezasahuje a/alebo neodpovedá na otázky v mene danej osoby okrem prípadu, keď koná v jej najlepšom záujme.

Spolupráca s tlmočníkom

Podľa *acquis* EÚ v oblasti azylu sú členské štáty povinné prijať opatrenia na tlmočenie v potrebnom rozsahu na umožnenie prístupu ku konaniu o azyle, ak existujú náznaky, že osoby zadržované v zariadeniach určených na zaistenie alebo prítomné na hraničných priechodoch na vonkajších hraniciach by mohli chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu. Často existuje potreba použiť tlmočenie na premostenie jazykovej bariéry medzi osobou a príslušným úradníkom. Práca s tlmočníkom si však vyžaduje, aby ste prispôbili spôsob vašej komunikácie s danou osobou a/alebo to, ako vediete diskusiu. Tu je niekoľko bodov, na ktoré treba myslieť pri využívaní služieb tlmočníka:

- Venujte pozornosť výberu tlmočníka. Ak je to možné, mal by byť pridelený tlmočník rovnakého pohlavia, ak o to žiadateľ požiada.
- Informujte tlmočníka o jeho zodpovednosti a úlohe počas pohovoru.
- Overte, že dotknutá osoba rozumie tlmočníkovi a naopak.
- Oslovujte danú osobu priamo (v prvej osobe) a nie cez tlmočníka s použitím tretej osoby.
- Snažte sa hovoriť pomaly a jasne a robte často prestávky, aby ste mu umožnili tlmočiť krátke segmenty, najmä ak sa poskytujú podrobné alebo zložité vysvetlenia.

Tieto zásady sú ešte dôležitejšie v prípade použitia tlmočnických služieb cez telefón.

Dbajte na svoju reč tela

Reč tela je druh neverbálnej komunikácie, v ktorej sú myšlienky, zámery alebo pocity vyjadrené fyzickým správaním, ako sú výrazy tváre, postoj, gestá, tón hlasu alebo používanie priestoru. Schopnosť chápať a používať neverbálnu komunikáciu je silný komunikačný nástroj.

- **Dbajte na svoju neverbálnu komunikáciu.** Vaša reč tela je dôležitý nástroj na rozvíjanie dôvery a vytvorenie a udržanie vzťahu.
- **Zvoľte si primerané gestá a postoje.** Používajte otvorenú reč tela (nekrížte ruky, nemajte uzavretý postoj atď.). Používajte primeraný tón hlasu a primerané výrazy tváre na vytvorenie bezpečného a otvoreného prostredia. Kopírovanie reči tela žiadateľa môže niekedy vytvoriť atmosféru porozumenia.
- **Rešpektujte osobný priestor** osoby a udržiavajte primeraný **očný kontakt**. Rešpektujte, ak niektorý žiadateľ nechce s vami udržiavať očný kontakt.
- **Majte na pamäti kultúrne a rodovo podmienené rozdiely v neverbálnej komunikácii.** Význam reči tela a neverbálnych signálov sa medzi kultúrami líši a tieto rozdiely môžu spôsobiť nedorozumenia. Zdržte sa unáhlenej interpretácie reči tela osoby pred vami.

Uvedomujte si svoje osobné okolnosti

Každý úradník prvého kontaktu musí vykonávať svoje úlohy za náročných okolností, pričom často stretáva ľudí z rôznych kultúr, s rôznym sociálnym zázemím a s rôznymi životnými skúsenosťami. Toto zaujímavé, ale mimoriadne náročné pracovné prostredie môže niekedy viesť k rutine, stresu, frustrácii alebo dokonca príznakom sekundárnej traumy, ako sú neodbytné myšlienky, chronická únava, sklúčenosť, hnev, slabá koncentrácia, nevšímavosť, emocionálne vyčerpanie, ustráchanosť, hanba, fyzické ochorenie, absentizmus.

Náš súkromný život môže byť niekedy zdrojom stresu a problémov, ktoré môžu ovplyvniť náš postoj k profesným úlohám a schopnosť zvládať stres v práci.

Je potrebné uvedomovať si tieto faktory a neustále sa usilovať minimalizovať ich vplyv. V prípade potreby sa nezdráhajte a požiadajte svojich kolegov alebo nadriadených o pomoc alebo vyhľadajte odborné poradenstvo.

Náznaky, že niekto môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu

Mnohé osoby, ktoré môžu potrebovať medzinárodnú ochranu, aktívne nežiadajú o azyl v krajine, do ktorej prídu. Mnohí z nich možno nepoznajú svoje práva a povinnosti alebo sa možno rozhodnú nepožiadat' o ochranu z dôvodu svojej osobitnej situácie alebo preto, že boli nesprávne informovaní inými vrátane priekupníkov o svojich právach a svojich možnostiach. Je nerealistické očakávať od nich, že budú mať znalosti o zložitých azylových a dublinských konaniach, úplnú dôveru v orgány, aby priamo informovali o svojom strachu na hraniciach alebo počas zaistenia, alebo nepoznajú správne slová a výrazy, ktoré by im mohli zabezpečiť prístup ku konaniu.

Je vašou povinnosťou ako miesta prvého kontaktu pre osoby na hraniciach určiť, keď osoba vyjadruje zámer požiadať o ochranu a aktívne ich identifikovať a informovať, keď existujú náznaky, že môžu chcieť požiadať o azyl.

Nezabúdajte, že vo väčšine situácií budú mať ľudia príležitosť vyjadriť svoju potrebu ochrany po prvý raz vám. Ste preto prvým, rozhodujúcim krokom k zaisteniu ochrany pre osoby, ktoré ju potrebujú. Nesprávna identifikácia na hraniciach a nepostúpenie žiadosti o azyl príslušnému orgánu môže mať vážne dôsledky pre osobu, ktorá potrebuje medzinárodnú ochranu. Táto osoba môže byť vrátená do krajiny, v ktorej je ohrozený jej život alebo sloboda, alebo v ktorej čelí prenasledovaniu, smrti, krutému a neľudskému, ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo inému závažnému porušovaniu ľudských práv.

Tento oddiel obsahuje užitočné tipy a poradenstvo na pomoc úradníkom prvého kontaktu pri identifikácii osôb, ktoré môžu chcieť požiadať o azyl a aby sa zabezpečilo, že nebudú prehliadnuté žiadne dôležité náznaky.

Kto môže chcieť požiadať o azyl?

→ Uvedomte si, že nemôžete nikomu zamietnuť prístup ku konaniu o azyle.

Každý má právo uchádzať sa o azyl.

→ Vždy majte na pamäti, že ktokoľvek môže byť utečenec.

Ktokoľvek môže potrebovať pomoc – bez ohľadu na to, ako vyzerá alebo koná. V rámci zmiešaných migračných tokov bok po boku cestujú osoby s rôznymi motívami a cieľmi, pričom často využívajú rovnaké trasy a dopravné prostriedky. Z toho dôvodu môžu utečenci a osoby, ktorých dôvodom cestovania nie je ochrana, vyzeráť a správať sa rovnako.

Pamätajte si, že vašou úlohou je identifikovať osobu, ktorá môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, poskytnúť jej informácie a nasmerovať ju k príslušnému orgánu. Nie je vašou zodpovednosťou posúdiť, či má osoba pred vami potreby súvisiace s ochranou a či jej bude udelená medzinárodná ochrana alebo nie. Odlišné postupy budú prebiehať na inom mieste, budú ich vykonávať iní úradníci, ktorí posúdia potreby ochrany osoby a určia, či majú nárok na medzinárodnú ochranu.

→ **Áno, ktokoľvek môže byť utečenec** bez ohľadu na jeho krajinu pôvodu, etnickú príslušnosť a/alebo vzhľad.

Ktokoľvek môže byť utečenec bez ohľadu na to, či

- **vstúpil do členského štátu alebo sa nachádza na jeho území nezákonne**, s použitím falošných alebo podvodných dokladov alebo úplne bez dokladov vrátane toho, ak má zákaz vstupu z dôvodu minulej nezákonnej migračnej situácie,
- **je obeťou obchodovania s ľuďmi**. Obeť obchodovania s ľuďmi môže mať potreby ochrany mimo záležitosti súvisiacej s obchodovaním. Môže takisto požiadať o medzinárodnú ochranu pri úniku zo situácie obchodovania alebo samotné azylové konanie môžu využívať obchodníci s ľuďmi ako prostriedok na umožnenie prítomnosti danej osoby v hostiteľskej krajine,
- **je dieťa bez sprievodu**. V *acquis* EÚ v oblasti azylu sa stanovujú osobitné záruky na zabezpečenie toho, aby dieťa bez sprievodu mohlo využívať práva a plniť si povinnosti v súvislosti s azylom. Keďže dieťa je vo svojej podstate zraniteľné, je veľmi dôležité byť osobitne citlivý na akékoľvek ďalšie ukazovatele osobitných potrieb a vždy konať v najlepšom záujme dieťaťa.

Osoby, ktoré potrebujú viacnásobnú ochranu

Pamätajte si, že okrem potreby medzinárodnej ochrany môžu mať niektoré osoby iné potreby týkajúce sa ochrany, ktoré si vyžadujú náležitú pozornosť. Napríklad osoba môže byť obeťou obchodovania s ľuďmi a zároveň utečencom, alebo dieťaťom bez sprievodu a zároveň utečencom. Identifikovanie týchto rôznych potrieb a nasmerovanie na vhodné postupy, najmä v etape bezprostredne po príchode, môže byť veľmi náročné.

Kategorizácia rôznych skupín príchodov by však nemala odpútať pozornosť od vývoja opatrení na ochranu ľudských práv všetkých osôb bez rozdielu vrátane práva na azyl. Preto treba napríklad v prípade obetí obchodovania a detí bez sprievodu čo najskôr aktivovať primerané ochranné mechanizmy. Ich právo na azyl však musí byť takisto garantované a potrebné kroky v kontexte azylu musia byť vykonávané simultánne.

Informatívny zoznam náznakov

Upozorňujeme, že ďalej uvedený zoznam náznakov je len orientačný a v žiadnom prípade neobsahuje všetky možné náznaky a ich obmeny. Nemá byť vnímaný ako presný vzorec, ale skôr ako poradenstvo o tom, na ktoré faktory sa zamerať pri posudzovaní možnosti toho, že niekto môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu.

Náznaky toho, že osoba môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, môžu byť odhalené rôznymi spôsobmi. Môžete ich spozorovať, dozvedieť sa o nich na základe priameho kontaktu s osobou alebo s inými osobami, dedukovať ich z dokumentov, ktoré osoba predloží a/alebo na ne prísť za iných okolností. Na účel rýchlejšieho a presnejšieho zistenia náznakov venujte osobitnú pozornosť týmto prvkom:

Kto je tá osoba a odkiaľ je

Krajina pôvodu

Vaše všeobecné znalosti o doterajšej situácii v krajine pôvodu osoby vrátane všeobecných politických okolností, bezpečnostnej situácie, ako aj dodržiavania ľudských práv je dôležitým zdrojom náznakov pre presnú identifikáciu osôb, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu. Napríklad krajina vtiahnutá do (občianskej) vojny alebo ozbrojeného konfliktu alebo krajina spravovaná diktátorským režimom je pravdepodobne zdrojovou krajinou utečencov. Uvedomte si však, že žiadnu krajinu nemožno považovať za všeobecne bezpečnú pre všetkých jej občanov, preto aj tí, ktorí prichádzajú z bezpečnej krajiny pôvodu, môžu mať individuálne potreby ochrany.

Etnická príslušnosť, náboženstvo, štátna príslušnosť

Okrem všeobecného kontextu krajiny pôvodu treba osobitnú pozornosť venovať v prípade, že osoba patrí k (národnostným, etnickým a/alebo náboženským) menšinám, pretože tie často bývajú cieľmi prenasledovania alebo násillia. Neznamená to však, že osoby z väčšinového obyvateľstva nemôžu mať potreby ochrany.

Všeobecné okolnosti príchodu

Kontext rozsiahlych príchodov veľkých skupín a jednotlivcov alebo rodiny môže vytvárať rôzne očakávania týkajúce sa profilu ľudí a ich potrieb ochrany. Je však dôležité myslieť na to, že utečenci nevyhnutne necestujú jedným alebo druhým spôsobom.

Vek

Deti sú ako také zraniteľné a je veľmi dôležité byť osobitne citlivý voči ich potrebám ochrany, najmä v prípade, že sú bez sprievodu alebo odlúčené. Každý úradník pracujúci s dieťaťom má konať v jeho najlepšom záujme, byť schopný komunikovať s ním spôsobom zohľadňujúcim potreby detí a vziať do úvahy jeho možné ďalšie osobitné potreby.

Treba zvážiť osobitné ochranné opatrenia, ak existujú náznaky o pašovaní detí a/alebo obchodovaní s deťmi. Ďalšie informácie sa nachádzajú v príručke *Frontex Vega Children Handbook*³.

Pohlavie

Ženy a dievčatá sa môžu v kontexte migrácie nachádzať v osobitne zraniteľnej situácii z dôvodu svojich skúseností v krajine pôvodu, počas svojej cesty a z dôvodu sociálnych alebo kultúrnych rozdielov v hostiteľskej krajine. Z toho dôvodu treba venovať osobitnú pozornosť ich možným potrebám ochrany a/alebo ďalším osobitným potrebám. Samozrejme neznamená to, že všetky ženy majú rovnakú mieru zraniteľnosti.

Treba venovať osobitnú pozornosť tomu, aby ženy a dievčatá mohli s vami hovoriť súkromne a aby nikto nezasahoval a/alebo neodpovedal na otázky v ich mene. Informácie by mali byť takisto poskytované priamo im, aby neprišli o veľmi dôležité informácie a možnosť prijímať nezávislé rozhodnutia vrátane požiadania o medzinárodnú ochranu alebo inú pomoc.

Ak je to možné, treba zabezpečiť prítomnosť úradníčky prvého kontaktu a tlmočnice. Ženy by mali byť vyzvané, aby hovorili o prípadoch alebo trestných činoch týkajúcich sa sexuálneho násillia. Ak je to vhodné vzhľadom na ich vek, ženám by sa mali citlivo klásť otázky, či sú tehotné a v prípade potreby ich informovať o dostupnej pomoci.

3 http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Training/VEGA_Children_Handbook.pdf.

Rodinný stav

Je dôležité zohľadniť rodinný stav osoby. Určité kategórie, ako sú deti bez sprievodu alebo odlúčené deti, slobodné ženy alebo osamelí rodičia s deťmi môžu byť v osobitne zraniteľnej pozícii a môžu mať potrebu ochrany, ako aj ďalšie osobitné potreby.

Čo osoba hovorí

Vyhlásenia osoby sú kľúčové a sú často jediným náznakom toho, či chce požiadať o medzinárodnú ochranu alebo môžu predstavovať samotné požiadanie o ňu. Najmä ak osoba vyjadrí akýmkoľvek spôsobom strach z prenasledovania alebo vážneho bezprávia v prípade zamietnutia vstupu, treba to považovať za taký náznak. Niektoré z kľúčových slov, vyjadrení alebo posolstiev, ktoré môžu signalizovať, že osoba môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, zahŕňajú:

- **Strach:** napríklad ak sa osoba bojí vrátiť do svojej domovskej krajiny, bojí sa prenasledovania, bojí sa, že bude uväznená vo svojej domovskej krajine, bojí sa, že bude zabitá, ak sa vráti domov.
- **Smrť:** napríklad ak sa osoba bojí, že bude po návrate zabitá.
- **Prenasledovanie:** napríklad ak osoba hovorí, že bola prenasledovaná vo svojej domovskej krajine alebo sa bojí, že bude prenasledovaná po návrate.
- **Mučenie:** napríklad ak osoba hovorí, že ona alebo jej rodinní príslušníci boli mučení alebo ak odhalí jazvy alebo iné zranenia, ktoré môžu byť následkom mučenia.
- **Vojna:** napríklad, ak osoba hovorí, že v jej domovskej krajine prebieha (občianska) vojna alebo ozbrojený konflikt; bojí sa, že bude zabitá vo vojne atď.
- **Návrat:** napríklad ak osoba hovorí, že sa nemôže vrátiť do svojej domovskej krajiny, bojí sa návratu, nemá sa kam vrátiť, bojí sa, že bude prenasledovaná, uväznená, mučená alebo zabitá v prípade, že sa vráti domov.
- **Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov (UNHCR) alebo právnik:** ak sa osoba pýta na úrad OSN alebo úrad UNHCR, chce sa stretnúť s UNHCR, chce sa stretnúť s právnikom atď.

Čo môžete pozorovať (vzhľad a správanie)

Uvedomte si, že ústne vyhlásenia žiadateľa sú veľmi často v jazyku, ktorý nie je prvým jazykom žiadateľa a/alebo sa poskytujú prostredníctvom tlmočníka. Táto jazyková bariéra môže ovplyvniť vzájomné pochopenie a zapríčiniť zjavné nejednotnosti alebo rozdiely vo vyhláseniach osoby.

Nadväzovanie kontaktu s úradníkom/vyhýbanie sa úradníkovi

Takmer všade na svete sa dá úradník identifikovať podľa jeho rovnošaty. Rovnošata dodáva právomoc a autoritu a môže mať silný psychický vplyv na osoby, ktoré ju vidia. Osoby, ktoré môžu chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, pravdepodobne prikróčia k osobe v rovnošate a nadviažu s ňou kontakt. Uvedomte si však, že ľudia môžu pochádzať aj z krajín, v ktorých rovnošata vyvoláva nedôveru alebo dokonca strach. Ľudia sa často vyhýbajú osobám v rovnošate z dôvodu strachu z dôsledkov nelegálneho vstupu, držby falošných alebo nepravých dokladov alebo preto, že vôbec nemajú doklady. V týchto prípadoch by ste mali vedieť interpretovať tieto signály, aby ste primerane reagovali alebo poskytli pomoc.

Strach

Strach vytvára vysoké úrovne stresu, ktoré sa môžu prejaviť mnohými spôsobmi, a to fyzicky aj emocionálne. Veľký strach môže úplne imobilizovať osobu a spôsobiť pasivitu a apatiu. Prípadne môže spôsobiť hyperaktivitu, agresivitu a/alebo svojské správanie. Uvedomte si, že ktokoľvek môže potrebovať pomoc – bez ohľadu na to, ako koná.

Upozorňujeme, že strach a stres môže spôsobiť, že pre osobu pred vami bude ťažké rozumieť vašim otázkam a udržať si koncentráciu. Je preto dôležité vytvoriť atmosféru bezpečnosti a istoty poskytovaním informácií a vysvetľovaním.

Interakcie medzi ľuďmi

Takmer všetky skupiny sú založené na vzájomnej závislosti, či je skupina veľká alebo malá, formálne štruktúrovaná alebo voľná, zameraná na tú či onú činnosť. V rámci skupiny môžu byť vytvorené vzťahy rôznej povahy, kladné vzťahy vzájomnej dôvery a podpory, ako aj nezdravé vzťahy závislosti, podriadenosti, kontroly a zneužívania. Práve preto je veľmi dôležité venovať pozornosť interakcii medzi členmi skupiny a hľadať nezdravé a problematické znaky. Dajte každému príležitosť rozprávať sa s vami jednotlivito vrátane detí a žien. Uistite sa, že nikto nezasahuje a/alebo neodpovedá na otázky v ich mene okrem prípadu, keď koná v ich najlepšom záujme.

Vzhľad (zranenia, jazvy, oblečenie, osobné veci atď.)

Viditeľné rany, zranenia alebo jazvy môžu byť silným náznakom potrieb ochrany. Iné vonkajšie znaky, ako je typ a vzhľad ich oblečenia, primeranosť batožiny a iných osobných vecí, ktoré so sebou osoba nesie, môže naznačiť želanie požiadať o medzinárodnú ochranu. Uvedomte si, že ktokoľvek môže potrebovať pomoc – bez ohľadu na to, ako vyzerá.

Reč tela

Venujte pozornosť reči tela osoby, ako sú jej výrazy tváre, postoje, gestá, tón hlasu atď. Schopnosť rozumieť neverbálnej komunikácii a používať ju predstavuje silný komunikačný nástroj a môže byť dôležitým náznakom toho, že osoba môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu. Majte však na pamäti kultúrne a rodovo podmienené rozdiely v neverbálnej komunikácii. Význam a používanie reči tela a neverbálnych signálov sa medzi kultúrami líši a tieto rozdiely môžu spôsobiť nedorozumenia. Zdržte sa preto unáhlenej interpretácie.

Pamätajte si, že vaše posúdenie na mieste vstupu má rozhodujúci a kritický význam. Poradte sa so svojím nadriadeným vždy, keď máte pochybnosti o zámeroch osoby, ktorá je pred vami. Nesprávne rozhodnutie, napr. zamietnutie vstupu, môže mať vážne dôsledky pre osobu, ktorá je pred vami. Z toho dôvodu vždy dôsledne rozmýšľajte predtým, než budete konať.

Ako postupovať ďalej

Poskytnite informácie

Je vašou povinnosťou zabezpečiť, aby bola osoba, ktorá môže chcieť požiadať o medzinárodnú ochranu, informovaná o možnosti požiadať o ňu a aby získala poradenstvo, ako to urobiť. Takto môže byť prístup ku konaniu o azyle účinný v praxi.

Hlavným účelom poskytovania informácií je zabezpečiť, aby osoby, ktoré môžu potrebovať medzinárodnú ochranu, mali účinný prístup k azylovému konaniu a mohli prijímať dobre informované rozhodnutia o tom, či požiadať o medzinárodnú ochranu. Z toho dôvodu je potrebné včas poskytnúť informácie, ktoré by mali byť vzhľadom na dané okolnosti čo najúplnejšie.

Informujte osobu o možnosti požiadať o medzinárodnú ochranu. Je vašou úlohou poskytnúť základné informácie o medzinárodnej ochrane a konaní o azyle osobám, ktoré o ne môžu chcieť požiadať. Informácie a úroveň poskytovaných podrobností sa môžu líšiť podľa okolností, ale mali by obsahovať aspoň informácie:

- o základných právach a povinnostiach osoby,
- o medzinárodnej ochrane,
- o tom, kto sa považuje za utečenca alebo príjemcu doplnkovej ochrany,
- o tom, ako možno pripraviť a podať žiadosť o medzinárodnú ochranu.

Uistite sa, že viete o informáciách, ktoré treba poskytnúť na základe vnútroštátnej praxe a máte k dispozícii kontaktné informácie týkajúce sa zodpovedných úradov vrátane špecializovaných služieb na ochranu detí a iných zainteresovaných strán, ako sú tlmočníci, mimovládne organizácie, UNHCR a akákoľvek iná organizácia poskytujúca právne poradenstvo alebo inú pomoc. Ak je to vhodné, uistite sa, že máte ďalšie kópie všetkých informačných letákov a brožúr v príslušných jazykoch.

Je potrebné komunikovať v jazyku, ktorému rozumie osoba, čo si môže vyžiadať prítomnosť tlmočníka. Komunikácia by mala byť prispôbená osobitným potrebám osoby a okolnostiam vrátane rodovej citlivosti a/alebo prístupu zohľadňujúceho potreby detí.

Rozoznajte požiadanie o medzinárodnú ochranu

Upozorňujeme, že ľudia môžu vyjadriť zámer požiadať o medzinárodnú ochranu rôznymi spôsobmi. Každé vyjadrenie strachu z prenasledovania alebo vážneho bezprávia v prípade zamietnutia vstupu, ktoré je vyjadrené buď slovné alebo písomne, sa považuje za takú žiadosť. Nie je nevyhnutné použiť presné slová „azyl“ alebo „utečenec“.

Podľa práva EÚ v oblasti azylu osoba požiada o medzinárodnú ochranu, keď vyjadrí akýmkoľvek spôsobom a formou želanie požiadať alebo ak sa dá chápať, že sa uchádza o medzinárodnú ochranu.

Ako úradník prvého kontaktu budete často prvým zástupcom vašej krajiny, s ktorým sa stretnú štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sa dostali do EÚ a voči ktorému budú mať po prvý raz príležitosť vyjadriť svoje želanie požiadať o azyl.

Bude potrebné, aby ste rozpoznali, že osoba vyjadrila želanie požiadať o azyl, poskytnúť jej relevantné informácie a nasmerovať ju k príslušnému orgánu zodpovednému za konanie o azyle.

Pamätajte si, že vašou úlohou je rozpoznať, že osoba vyjadrila želanie požiadať o medzinárodnú ochranu, poskytnúť jej informácie a nasmerovať ju k príslušnému orgánu. **Nie je vašou zodpovednosťou posúdiť, či naozaj má osoba pred vami potreby súvisiace s ochranou** a či jej má byť udelená medzinárodná ochrana alebo nie. Odlišný postup bude prebiehať v inom mieste, budú ho vykonávať iní úradníci, ktorí posúdia potreby ochrany osoby a právo na medzinárodnú ochranu.

Ako postupovať ďalej, ak osoba požiada o medzinárodnú ochranu

Každý, kto vyjadril svoj zámer požiadať o medzinárodnú ochranu (t. j. požiadal o ňu), sa považuje za **žiadateľa o medzinárodnú ochranu** so všetkými právami a povinnosťami spojenými s týmto postavením. Ako úradník prvého kontaktu ste zodpovedný za pomoc pri zabezpečovaní týchto práv, napríklad nasmerovaním žiadateľov na príslušné orgány a organizácie.

Zaregistrujte žiadosť, ak je to vhodné, alebo za registráciu

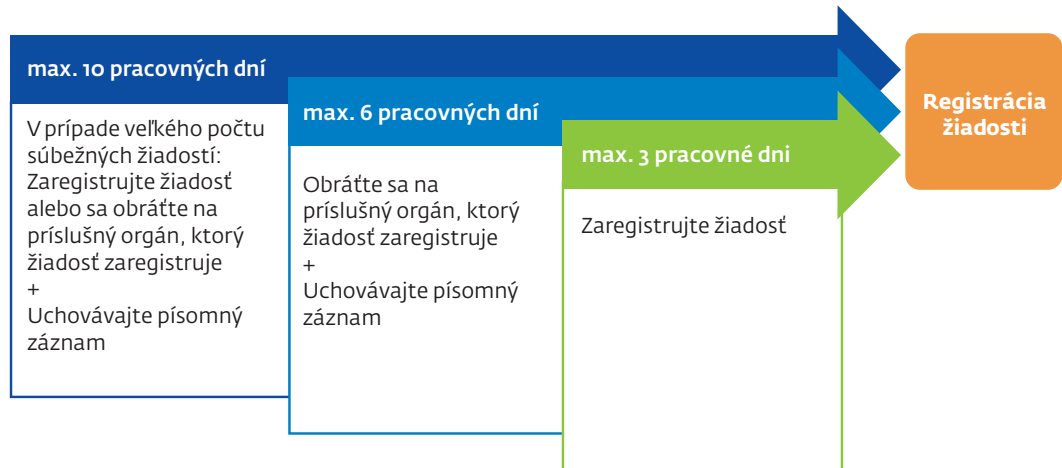
Ak pred vami osoba vyjadrí zámer požiadať o azyl, „požiadala“ oň a stáva sa žiadateľom o medzinárodnú ochranu. Po požiadaní musí žiadosť zaregistrovať príslušný orgán. Cieľom procesu registrácie je zvýšiť účinnosť práv a povinností vyplývajúcich z požiadania. Z toho dôvodu treba registráciu vykonať čo najskôr, v lehotách stanovených právom EÚ.

Pamätajte si, že žiadateľ o azyl nesmie byť postihovaný z dôvodu svojho neoprávneného vstupu alebo prítomnosti za predpokladu, že sa bezodkladne prihlásia úradom.

Ak patríte k orgánu s právomocou registrovať žiadosť, ste povinný zaregistrovať ju do troch pracovných dní.

Ak pracujete pre orgán, ktorý nie je oprávnený registrovať, mali by ste žiadosť postúpiť **príslušnému orgánu, aby bola zaregistrovaná**, najneskôr do šiestich pracovných dní od požiadania. Odporúča sa uchovať písomný záznam o tom, že ste dostali žiadosť, v súlade s vašimi vnútroštátnymi postupmi.

Informujte žiadateľa, kde a ako môže podať žiadosť

Ako úradník orgánu, ktorý pravdepodobne dostáva žiadosti o medzinárodnú ochranu, máte povinnosť informovať žiadateľa o tom, kde a ako má podať žiadosti. Treba mu poskytnúť informácie o tom:

- čo je podávanie vrátane dôsledkov toho, ak žiadateľ nepodá svoju žiadosť,
- ktorý orgán je zodpovedný za konanie o azyle,
- čo potrebujú, aby mohli podať žiadosť,
- kam majú ísť na účel podania žiadosti,
- ako sa tam dostanú.

Identifikujte osobitné potreby žiadateľa a informujte ho o vhodnom postupe

Urobte to bezodkladne. V prípade žiadateľov s mnohými potrebami zvážte, ktoré referenčné mechanizmy treba aktivovať a v akom poradí môžete reagovať na všetky osobitné potreby žiadateľa. Preto napríklad v prípade obetí obchodovania s ľuďmi alebo detí bez sprievodu možno treba aktivovať primerané ochranné mechanizmy zároveň s konaním o azyle.

Čo robiť ďalej, ak osoba, ktorá môže mať potreby v oblasti ochrany, nechce požiadať o medzinárodnú ochranu

Môžete naraziť na situácie, v ktorých sa osoba, ktorá môže mať potreby v oblasti ochrany, rozhodne nepožiadat o azyl. Je to jej právo voľby a nikto ju k tomu nemôže nútiť. Pamätajte si však, že v takých prípadoch aj tak musíte splniť určitú povinnosť, ktorú vám ukladá medzinárodné právo a právo EÚ, ako je:

Zabezpečte zásady nevyhostenia

Nikto nemôže byť vrátený do krajiny, v ktorej mu hrozí mučenie, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie. Zásada nevyhostenia sa vzťahuje aj na osoby, ktoré sú na hranici alebo na šírom mori. Znamená povinnosť udeliť osobe prístup na územie. Akékoľvek návraty sa majú riadiť zavedenými postupmi (readmisia, proces návratu atď.) vrátane požadovaných právnych ochranných opatrení a záruk. Kolektívne vyhostenia sú zakázané.

Informujte osobu o možnosti požiadať o medzinárodnú ochranu

Máte povinnosť poskytnúť základné informácie o medzinárodnej ochrane. Pamätajte, že kľúčovým účelom poskytovania týchto informácií je zabezpečiť, aby dotknutá osoba mohla prijímať dobre informované rozhodnutia o tom, či požiada o ochranu.

Poskytovanie informácií môže byť potrebné prispôbiť okolnostiam a zahŕňaj najmä práva, na ktoré majú nárok žiadatelia (napr. právo zostať) a povinnosti uchádzačov o azyl podľa práva EÚ a vnútroštátneho práva, ako aj dôsledky nepožiadania o medzinárodnú ochranu.

Zvážte možnosť obrátenia sa na UNHCR, mimovládne neziskové organizácie (NGO) a/alebo iné organizácie na základe vnútroštátnych právnych predpisov a praxe, ktoré môžu byť schopné poskytnúť špecializovanejšie poradenstvo a pomoc.

Ak máte pochybnosti, preberte to s nadriadeným

Konzultujte so svojim nadriadeným vždy, keď máte pochybnosti o zámeroch osoby pred vami, najmä ak by jej návrat do krajiny pôvodu alebo tranzitu predstavoval možné porušenie medzinárodného práva.

V následných opatreniach sa riadte vnútroštátnymi prevádzkovými postupmi

Prístup ku konaniu o azyle

- ▶ Každý človek musí byť oceňovaný a rešpektovaný
- ▶ Najprv treba vyriešiť urgentnú zdravotnú starostlivosť a základné potreby

1

Ktokoľvek môže byť utečenec

Každý môže mať potreby ochrany bez ohľadu na jeho krajinu pôvodu, etnickú príslušnosť, vzhľad alebo správanie.

2

Každý má nárok na ochranu pred vyhodením

Nikto nemôže byť vyhodený alebo vrátený do situácie, v ktorej by čelil riziku prenasledovania, trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu. Toto pravidlo sa vzťahuje aj na neprijatie na hraniciach a všetky formy núteného odsunu.

3

Zraniteľné osoby musia byť identifikované a primerane podporované

Opatrenia prijaté na hraničných priechodoch a v zariadeniach určených na zaistenie sú rozhodujúcimi miestami, na ktorých môžu byť vyjadrené alebo zistené osobitné potreby zraniteľných osôb vrátane detí a obetí obchodovania s ľuďmi.

4

Najlepšie záujmy dieťaťa majú prednosť vo všetkých opatreniach týkajúcich sa detí

Pri posudzovaní najlepších záujmov dieťaťa sa musia individuálne náležite zohľadniť faktory, ako je bezpečnosť a istota, možnosti zlúčenia rodiny, blaho dieťaťa a názory dieťaťa podľa jeho veku a vyspelosti.

5

Každý, kto chce požiadať o medzinárodnú ochranu, musí byť informovaný o svojom práve na túto žiadosť

Informácie o tomto práve na azyl musia byť poskytnuté všetkým osobám, ktoré môžu potrebovať medzinárodnú ochranu, aby sa zabezpečilo, že majú účinný prístup ku konaniu o azyle.

6

Každý má právo požiadať o medzinárodnú ochranu

Nikom nemožno zamietnuť prístup ku konaniu o azyle, aj keď daná osoba nespĺnila všetky vstupné podmienky.

7

Akýkoľvek náznak alebo vyjadrenie strachu možno chápať ako žiadosť o medzinárodnú ochranu

Ľudia môžu vyjadriť zámer požiadať o medzinárodnú ochranu rôznymi spôsobmi. Každé vyjadrenie strachu z prenasledovania alebo vážneho bezprávia v prípade zamietnutia vstupu – slovné alebo písomné – sa považuje za takú žiadosť. Nie je nevyhnutné použiť presné slovo „azyl“ alebo „utečenec“.

8

Žiadatelia o medzinárodnú ochranu nesmú byť postihovaní z dôvodu svojho neoprávneného vstupu alebo prítomnosti

Tí, ktorí sa bezodkladne prihlásia úradom, nesmú byť postihovaní v dôsledku svojho neoprávneného vstupu alebo prítomnosti.

9

Každá žiadosť musí byť zaregistrovaná alebo postúpená na registráciu zodpovednému orgánu

Po podaní musí žiadosť zaregistrovať príslušný orgán. Registráciu treba vykonať čo najskôr, v lehotách stanovených právnymi predpismi.

10

Musí byť zabezpečená zásada nevyhostenia, a to aj vtedy, ak osoba nepožíada o azyl

Akékoľvek návraty sa majú riadiť zavedenými postupmi vrátane požadovaných právnych ochranných opatrení a záruk. Nikto nemôže byť vrátený do krajiny, v ktorej mu hrozí mučenie, neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, a to ani v prípade, že je neregulárnym migrantom.

Príloha – právne odkazy

► Ľudská dôstojnosť

Právne predpisy Európskej Únie	
Charta základných práv EÚ	Článok 1 Ľudská dôstojnosť Ľudská dôstojnosť je nedotknuteľná. Musí sa rešpektovať a ochraňovať.

Právo na život

Právne predpisy Európskej Únie	
Charta základných práv EÚ	Článok 2 Právo na život 1. Každý má právo na život. 2. Nikto nesmie byť odsúdený na trest smrti ani popravený.

Zákaz mučenia

Medzinárodné právo	
Európsky dohovor o ľudských právach	Článok 3 Zákaz mučenia Nikto nesmie byť vystavený mučeniu alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestaniu.
Právne predpisy Európskej Únie	
Charta základných práv EÚ	Článok 4 Zákaz mučenia a neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestu Nikto nesmie byť vystavený mučeniu alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu, alebo trestaniu.

Zákaz vyhostenia

Medzinárodné právo	
Ženevský dohovor	<p>Článok 33 ods. 1</p> <p>Zákaz vyhostenia alebo vrátenia („refoulement“)</p> <p>Žiadny zmluvný štát nevyhostí utečenca akýmkoľvek spôsobom alebo ho nevráti na hranice území, na ktorých by jeho život alebo jeho osobná sloboda boli ohrozené z dôvodov jeho rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov.</p>
Právne predpisy Európskej Únie	
Charta základných práv EÚ	<p>Článok 19 ods. 2</p> <p>Ochrana v prípade vystahovania, vyhostenia alebo extradície</p> <p>Nikto nesmie byť vystahovaný, vyhostený ani vydaný do štátu, v ktorom existuje vážne riziko, že bude vystavený trestu smrti, mučeniu alebo inému neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestu.</p>
Kódex schengenských hraníc	<p>Článok 3</p> <p>Rozsah pôsobnosti</p> <p>Toto nariadenie sa uplatňuje na každého, kto prekračuje vnútorné alebo vonkajšie hranice členských štátov, a nie sú ním dotknuté:</p> <p>(...)</p> <p>b) práva utečencov a osôb, ktoré žiadajú o medzinárodnú ochranu, najmä s ohľadom na zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia „non-refoulement“.</p> <p>Článok 3a</p> <p>Základné práva</p> <p>Členské štáty pri uplatňovaní tohto nariadenia konajú v plnom súlade s príslušným právom Únie vrátane Charty základných práv; príslušným medzinárodným právom vrátane Ženevského dohovoru; záväzkami súvisiacimi s prístupom k medzinárodnej ochrane, najmä s ohľadom na zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia „non-refoulement“, a základnými právami. (...)</p> <p>Článok 13 ods. 1</p> <p>Odopretie vstupu</p> <p>Vstup na územie členských štátov sa odoprie štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý nespĺňa všetky podmienky na vstup stanovené v článku 5 ods. 1 a nepatrí do kategórií osôb, ktoré uvádza článok 5 ods. 4. Týmto nie je dotknuté uplatňovanie osobitných ustanovení, ktoré sa týkajú práva na azyl, medzinárodnú ochranu alebo na vydanie víz na dlhodobý pobyt.</p>
Nariadenie č. 656/2014 týkajúce sa dozoru nad vonkajšími morskými hranicami v kontexte operácií agentúry Frontex	<p>Článok 4 ods. 1</p> <p>Ochrana základných práv a zásada zákazu vrátenia alebo vyhostenia</p> <p>Žiadna osoba nebude v rozpore so zásadou zákazu vrátenia alebo vyhostenia vylodená, nútená k vstupu do štátu alebo dopravená či inak odovzdaná orgánom krajiny, v ktorej okrem iného existuje závažné riziko, že takejto osobe hrozí trest smrti, mučenie, perzekúcia alebo iné neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo v ktorom by boli život alebo sloboda tejto osoby ohrozené z dôvodu jej rasy, náboženstva, štátnej príslušnosti, sexuálnej orientácie, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo v dôsledku jej politického presvedčenia, alebo v ktorom existuje závažné riziko, že z neho bude vyhostená, odsunutá alebo vydaná do iného štátu v rozpore so zásadou zákazu vrátenia alebo vyhostenia.</p>

<p>Smernica o návrate 2008/115/ES</p>	<p>Článok 4 ods. 4</p> <p>Pokiaľ ide o štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sú podľa článku 2 ods. 2 písm. a) vyňatí z rozsahu pôsobnosti tejto smernice, členské štáty (...):</p> <p>b) dodržiavajú zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia.</p> <p>Článok 5</p> <p>Pri vykonávaní tejto smernice členské štáty zoberú náležite do úvahy (...) a dodržiavajú zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia.</p>
<p>Nariadenie o vyživovacej povinnosti (ES) č. 767/2008</p>	<p>Článok 31 ods. 3</p> <p>Prenos údajov do tretích krajín</p> <p>Takéto prenosy osobných údajov tretím krajinám alebo medzinárodným organizáciám nemajú vplyv na práva utečencov a osôb žiadajúcich o medzinárodnú ochranu, najmä pokiaľ ide o zásadu zákazu vyhostenia či vrátenia.</p>
<p>Nariadenie o európskom systéme hraničného dozoru (EUROSUR) (EÚ) č. 1052/2013</p>	<p>Článok 2 ods. 4</p> <p>Členské štáty a agentúra dodržiavajú pri uplatňovaní tohto nariadenia základné práva, najmä zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a rešpektovania ľudskej dôstojnosti a požiadavky na ochranu údajov.</p>

Právo na azyl

<h3>Právne predpisy Európskej Únie</h3>	
<p>Charta základných práv EÚ</p>	<p>Článok 18</p> <p>Právo na azyl</p> <p>Právo na azyl sa zaručuje dodržiavaním pravidiel Ženevského dohovoru z 28. júla 1951 a Protokolu z 31. januára 1967 týkajúcich sa postavenia utečencov a v súlade so Zmluvou o Európskej únii a so Zmluvou o fungovaní Európskej únie.</p>
<p>Prepracované znenie APD</p>	<p>Článok 7 ods. 1</p> <p>Žiadosti podané v mene závislých alebo maloletých osôb</p> <p>1. Členské štáty zabezpečia, aby každá dospelá osoba spôsobilá na právne úkony mala právo podať vo svojom vlastnom mene žiadosť o medzinárodnú ochranu.</p> <p>2. Členské štáty môžu ustanoviť, že žiadateľ môže podať žiadosť v mene osôb, ktoré sú na ňom závislé. V takom prípade členské štáty zabezpečia súhlas dospelaj závislej osoby so žiadosťou podanou v jej mene, pričom ak tento súhlas odmietne, bude mať príležitosť podať žiadosť vo svojom vlastnom mene.</p> <p>(...)</p> <p>3. Členské štáty zabezpečia, aby mala maloletá osoba právo podať žiadosť o medzinárodnú ochranu buď vo svojom vlastnom mene, pokiaľ je spôsobilá vykonávať právne úkony v rámci konaní v súlade s právom dotknutého členského štátu, alebo prostredníctvom svojich rodičov alebo iných dospelých rodinných príslušníkov, alebo dospelých osôb, ktoré sú za ňu zodpovedné, či už podľa zákona alebo praxe dotknutého členského štátu, alebo prostredníctvom zástupcu.</p>

Nediskriminácia

Medzinárodné právo	
<p>Európsky dohovor o ľudských právach</p>	<p>Článok 14 Zákaz diskriminácie</p> <p>Užívanie práv a slobôd priznaných týmto dohovorom musí byť zabezpečené bez diskriminácie založenej na akomkoľvek dôvode, ako je pohlavie, rasa, farba pleti, jazyk, náboženstvo, politické alebo iné zmýšľanie, národnostný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnostnej menšine, majetok, rod alebo iné postavenie.</p>
<p>Ženevský dohovor</p>	<p>Článok 3 Zákaz diskriminácie</p> <p>Zmluvné štáty sa zaväzujú dodržiavať ustanovenia tohto dohovoru voči utečencom bez rozdielu rasy, náboženstva alebo krajiny pôvodu.</p>
Právne predpisy Európskej Únie	
<p>Charta základných práv EÚ</p>	<p>Článok 21 ods. 1 Nediskriminácia</p> <p>Zakazuje sa akákoľvek diskriminácia najmä z dôvodu pohlavia, rasy, farby pleti, etnického alebo sociálneho pôvodu, genetických vlastností, jazyka, náboženstva alebo viery, politického alebo iného zmýšľania, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodenia, zdravotného postihnutia, veku alebo sexuálnej orientácie.</p>

Netrestanie

Medzinárodné právo

Ženevský dohovor

Článok 31 ods. 1

Utečenci nezákonne sa nachádzajúci v štáte, do ktorého sa uchýlili

1. Zmluvné štáty sa zaväzujú, že nebudú trestne stíhať

pre nezákonný vstup alebo pre prítomnosť utečencov, ktorí prichádzajú priamo z územia, kde ich život alebo ich sloboda boli ohrozené podľa článku 1, vstúpia na ich územie alebo sa na ňom nachádzajú bez povolenia, za predpokladu, že sa sami bezodkladne prihlásia a preukážu dostatočný dôvod na svoj nezákonný vstup alebo prítomnosť.

Právne predpisy Európskej Únie

Kódex schengenských hraníc

Článok 13 ods. 1

Odopretie vstupu

Vstup na územie členských štátov sa odoprie štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý nespĺňa všetky podmienky na vstup stanovené v článku 5 ods. 1 a nepatrí do kategórií osôb, ktoré uvádza článok 5 ods. 4. Týmto nie je dotknuté uplatňovanie osobitných ustanovení, ktoré sa týkajú práva na azyl, medzinárodnú ochranu alebo na vydanie víz na dlhodobý pobyt.

Prístup ku konaniu o azyle

Právne predpisy Európskej Únie

<p>Prepracované znenie APD¹</p>	<p>Odôvodnenie 25</p> <p>V záujme správneho uznania tých osôb, ktoré potrebujú ochranu ako utečenci v zmysle článku 1 Ženevského dohovoru alebo ako osoby oprávnené na doplnkovú ochranu, by mal mať každý žiadateľ účinný prístup ku konaniu.(...)</p> <p>Odôvodnenie 26</p> <p>S cieľom zaistiť účinný prístup ku konaniu o posúdení žiadosti by sa úradníkom, ktorí ako prví prichádzajú do styku s osobami žiadajúcimi o medzinárodnú ochranu, a to najmä úradníkom, ktorí vykonávajú hraničný dozor na pozemných alebo námorných hraniciach alebo hraničné kontroly, mali poskytnúť príslušné informácie a potrebná odborná príprava týkajúca sa spôsobu uznávania a vybavovania žiadostí o medzinárodnú ochranu, ktoré okrem iného náležite zohľadňujú príslušné usmernenia, ktoré vypracoval EASO. Mali by byť schopní poskytnúť štátnym príslušníkom tretích krajín alebo osobám bez štátnej príslušnosti, ktorí sa nachádzajú na území, a to aj na hraniciach, v teritoriálnych vodách alebo v tranzitných priestoroch členských štátov, a žiadajú o medzinárodnú ochranu, príslušné informácie o tom, kde a akým spôsobom je možné podať žiadosť o medzinárodnú ochranu. V prípade, keď sa uvedené osoby nachádzajú v teritoriálnych vodách členského štátu, mali by byť prepravené na pevninu a ich žiadosti by sa mali posúdiť v súlade s touto smernicou.</p> <p>Odôvodnenie 28</p> <p>S cieľom uľahčiť prístup ku konaniu o posúdení žiadosti na hraničných priechodoch a v útvaroch zaistenia, by mali byť prístupné informácie o možnosti požiadať o medzinárodnú ochranu. Základná komunikácia potrebná na to, aby príslušné orgány boli schopné porozumieť, či si osoby želajú požiadať o medzinárodnú ochranu, by sa mala zabezpečiť prostredníctvom tlmočenia.</p> <p>Článok 8 ods. 1</p> <p>Poskytovanie informácií a poradenstvo v zariadeniach určených na zaistenie a na hraničných priechodoch</p> <p>Ak okolnosti naznačujú, že štátni príslušníci tretích krajín alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ktorí sú zadržívaní alebo ktoré sú zadržívané v zariadeniach určených na zaistenie, alebo prítomní alebo prítomné na hraničných priechodoch vrátane tranzitných priestorov na vonkajších hraniciach, by mohli chcieť podať žiadosť o medzinárodnú ochranu, členské štáty im poskytnú informácie o takejto možnosti. Členské štáty v týchto zariadeniach určených na zaistenie a hraničných priechodoch zabezpečia tlmočenie v rozsahu, ktorý je potrebný na uľahčenie prístupu ku konaniu o azyle.</p>
<p>Kódex schengenských hraníc</p>	<p>Článok 3a</p> <p>Základné práva</p> <p>Členské štáty pri uplatňovaní tohto nariadenia konajú v plnom súlade s príslušným právom Únie vrátane Charty základných práv; príslušným medzinárodným právom vrátane Ženevského dohovoru; záväzkami súvisiacimi s prístupom k medzinárodnej ochrane, najmä s ohľadom na zásadu zákazu vyhostenia alebo vrátenia „<i>non-refoulement</i>“; a základnými právami. (...)</p>

Podanie a registrácia žiadosti o medzinárodnú ochranu

Právne predpisy Európskej Únie

Prepracované znenie APD

Odôvodnenie 27

Vzhľadom na to, že štátni príslušníci tretích krajín a osoby bez štátnej príslušnosti, ktorí vyjadrili prianie uchádzať sa o medzinárodnú ochranu, sú žiadatelia o medzinárodnú ochranu, mali by si plniť povinnosti a využívať práva podľa tejto smernice a smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Na tento účel by členské štáty mali čo najskôr zaregistrovať skutočnosť, že tieto osoby sú žiadateľmi o medzinárodnú ochranu.

Článok 2 písm. c)

Vymedzenia pojmov

„žiadateľ“ znamená štátneho príslušníka tretej krajiny alebo osobu bez štátnej príslušnosti, ktorí podali žiadosť o medzinárodnú ochranu, v súvislosti s ktorou ešte nebolo prijaté konečné rozhodnutie;

Článok 6

Prístup ku konaniu

1. Ak osoba podá žiadosť o medzinárodnú ochranu orgánu, ktorý je podľa vnútroštátneho práva príslušný pre registrovanie takýchto žiadostí, registrácia sa uskutoční najneskôr do troch pracovných dní od podania žiadosti.

Ak sa žiadosť o medzinárodnú ochranu podá iným orgánom, ktorým by takéto žiadosti mohli byť adresované, ale ktoré podľa vnútroštátneho práva nie sú príslušné pre ich registráciu, členské štáty zabezpečia, aby sa registrácia uskutočnila najneskôr do šiestich pracovných dní od podania žiadosti.

(...)

5. Ak je v dôsledku súčasného podania žiadostí o medzinárodnú ochranu veľkým počtom štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátnej príslušnosti veľmi ťažké v praxi dodržať lehotu stanovenú v odseku 1, členské štáty môžu stanoviť predĺženie tejto lehoty na 10 pracovných dní.

Zraniteľné osoby

Právne predpisy Európskej Únie

Prepracované znenie APD

Odôvodnenie 29

Niektorí žiadatelia môžu okrem iného z dôvodu svojho veku, rodového aspektu, sexuálnej orientácie, rodovej identity, zdravotného postihnutia, vážnej choroby, duševnej poruchy alebo v dôsledku mučenia, znásilnenia alebo iných závažných foriem psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia potrebovať osobitné procesné záruky. Členské štáty by sa mali usilovať identifikovať žiadateľov, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky, pred prijatím rozhodnutia v konaní na prvom stupni. Takýmto žiadateľom by sa mala poskytnúť primeraná podpora a dostatok času, aby sa vytvorili potrebné podmienky na ich účinný prístup ku konaniam a na predloženie skutočností nevyhnutných na zdôvodnenie ich žiadosti o medzinárodnú ochranu.

Článok 24

Žiadatelia, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky

Členské štáty v primeranej lehote od podania žiadosti o medzinárodnú ochranu posúdia, či žiadateľ potrebuje osobitné procesné záruky.

Posúdenie uvedené v odseku 1 sa môže začleniť do existujúcich vnútroštátnych konaní a/alebo do posúdenia uvedeného v článku 22 smernice 2013/33/EÚ a nemusí mať formu správneho konania.

Členské štáty zabezpečia, aby sa žiadateľom v prípade, keď sa zistí, že sa jedná o žiadateľov, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky, poskytla primeraná podpora, aby mohli využívať práva a plniť povinnosti vyplývajúce z tejto smernice počas trvania celého konania o azyle.

Ak sa takáto primeraná podpora nemôže poskytnúť v rámci konaní uvedených v článku 31 ods. 8 a článku 43, najmä ak sa členské štáty domnievajú, že žiadateľ potrebuje osobitné procesné záruky v dôsledku mučenia, znásilnenia alebo iných závažných foriem psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia, členské štáty neuplatnia alebo prestanú uplatňovať článok 31 ods. 8 a článok 43. Ak členské štáty na žiadateľov, na ktorých sa podľa tohto pododseku nemôže uplatniť článok 31 ods. 8 a článok 43, uplatňujú článok 46 ods. 6, poskytnú aspoň záruky stanovené v článku 46 ods. 7.

Členské štáty zabezpečia, aby sa v súlade s touto smernicou zohľadnila potreba osobitných procesných záruk aj v prípade, ak sa takáto potreba vyskytne v neskoršom štádiu konania, bez toho, aby sa konanie začínalo odznova.

<p>Prepracované znenie RCD ²</p>	<p>Článok 21 Ustanovenia pre zraniteľné osoby Všeobecná zásada Členské štáty zohľadnia vo vnútroštátnom práve, ktorým sa vykonáva táto smernica, osobitnú situáciu zraniteľných osôb, ako sú napríklad maloleté osoby, maloleté osoby bez sprievodu, zdravotne postihnuté osoby, staré osoby, tehotné ženy, slobodné matky alebo otcovia s maloletými deťmi, obeť obchodovania s ľuďmi, osoby so závažným ochorením, osoby s duševnou poruchou a osoby, ktoré boli podrobené mučeniu, znásilneniu alebo iným závažným formám psychického, fyzického alebo sexuálneho násillia, ako sú napríklad obeť mrzačenia ženských pohlavných orgánov.</p>
<p>Nariadenie č. 656/2014 týkajúce sa dozoru nad vonkajšími morskými hranicami v kontexte operácií agentúry Frontex</p>	<p>Článok 4 ods. 4 Zúčastnené jednotky počas celej operácie na mori riešia osobitné potreby detí, vrátane maloletých bez sprievodu, obetí obchodovania s ľuďmi, osôb vyžadujúcich bezodkladnú lekársku pomoc, postihnutých osôb, osôb vyžadujúcich medzinárodnú ochranu, ako aj ďalších osôb v mimoriadne zraniteľnom postavení.</p>

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/32/EÚ z 26. júna 2013 o spoločných konaniach o poskytovaní a odnímaní medzinárodnej ochrany (prepracované znenie), ďalej označovaná ako prepracované znenie APD.

² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/33/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa stanovujú normy pre prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu (prepracované znenie).

AKO ZÍSKAŤ PUBLIKÁCIE EÚ

Bezplatné publikácie:

- jeden kus: prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- viac kusov alebo plagátov/máp:
na zastúpeniach Európskej únie (http://ec.europa.eu/represent_sk.htm);
v delegáciách, ktoré sídlia v nečlenských krajinách EÚ (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sk.htm); kontaktovaním služby Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sk.htm);
na bezplatnom telefónnom čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 (v rámci EÚ) (*).

(* Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Platené publikácie:

- prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

